

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, félíven.
Előfizetési ár: egész évre 80 kor., félévre 40 kor.
Egyes szám ára két korona.

•• Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium. ••
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Hajléktalan tudomány.

A székhelyéről elüldözött kolozsvári egyetem küldöttsége járt a napokban Debreczenben, hogy itt a helyszínen szerzett tapasztalatokkal tájékozzódjék, vajjon eleget tehet-e a debreczeni tudományegyetem testvéri hívásának, hogy Kolozsvár visszaszerzéséig a két egyetem együtt működjék Debreczenben.

A debreczeni tudományegyetem a maga hívó szózatát mind a két hajléktalanná vált egyetemhez intézte, tehát a pozsonyhoz is. A pozsonyinak nem volt még alkalmuk nyilatkozni, de más is a helyzete. A pozsonyi tudományegyetem csak részben költözött el Budapestre, részben azonban ma is működik eredeti székhelyén. A kolozsvári tudományegyetemet azonban még 1919 májusában elűzték az oláhok s helyébe oláh egyetemet állítottak. Amellett — s ez nem akar senkivel szemben sem idegenség lenni — a kolozsvári egyetem sokkal közelebbi kapcsolatokkal van fűzve Debreczenhez. Nemcsak azért, mert Erdély és a Tiszántúl földrajzi egymásmellettségük s történelmük sok részben közössége folytán egybe vannak forrva, hanem azért is, mert a kolozsvári egyetemet félszázados fennállása alatt számos személyi kötelék is összefűzte Debreczennel. Imre Sándor, Ladányi Gedeon, Dézsi Lajos, Schmidt Henrik, Tóth Károly és mások, kik nem működtek ugyan Debreczenben, de jórészt itthon érezték itt is magukat, — a gyöngyei ennek a díszes köteléknek, melyet még szorosabban fon a kolozsvári egyetem tanítványainak Debreczenben s környékén élő nagy és tekintélyes száma. Nem csoda hát, ha Debreczen közvéleményét — Pozsony iránt érzett minden tisztelt mellett is — elsősorban a kolozsvári egyetem sorsa érdekelte és ez az érdeklődés tetőpontját érte most, az egyetemi küldöttség látogatásakor.

A szíves szeretetnek, barátságának, hazafiúi együttérzésnek számos megnyilatkozása közt nem utolsó az a melegség, mellyel a kolozsváriak ügyét a tiszántúli református egyházkerület és a debreczeni református egyház magáévá tette. Ez a lelkes készség nem volt egyszerű udvariassági aktus. Hiszen természetes, hogy az az egyház, mely ez idő szerint még a debreczeni tudományegyetemet

a maga vendégéül látja, már ezen viszonynál fogva is kötelességének érzi, hogy vendége kívánságát előmozdítani igyekezzék. De itt nem csupán ennek a kötelességnek a nyilvánulását láttuk, itt azt tapasztaltuk, hogy a református egyházi tényezők maguk szíve kívánsága szerint is a legforróbban óhajtják a kolozsvári tudományegyetem itt elhelyezkedését.

Miért? Van ebben a református egyháznak valami sajátos érdeke? Semmiesetre sincs. A debreczeni református egyház a kolozsvári tudományegyetem idetelepedésétől nem várhatja a maga erősödését, sőt egészen kétségtelen, hogy Debreczen város lakosságának vallásfelekezeti megoszlását illetően újabb eltolódás következne be a római katolikusok javára. Az egyetem tanárainak csak kis része tartozik a mi egyházunkhoz és egyáltalán nincs kizárva annak a lehetősége, hogy a kolozsvári egyetem tanárai között is lehetnek olyanok, kik ideköltözésük esetén inkább hátráltató hatással volnának a református szellem kifejtésére és érvényesülésére. Ezzel a lehetőséggel is számolni kell és számolni is mindenki.

Mégis várván-várjuk s őszintén óhajtjuk a kolozsváriak idejöttét.

Abban a meggyőződésben vagyunk mi, debreczeni reformátusok, hogy a kolozsvári egyetem ideiglenes idetelepedése a legszerencsésebb megoldás volna általában a tudományos élet szempontjából. Amellett tudjuk azt, hogy a kolozsvári egyetem tanárai a hazafiságnak és a magyar nemzeti érzésnek olyan ragyogó példáját adták, mely világitani fog mindig, míg lesz magyar e hazában. Azt is bizonyosra vesszük, hogyha a debreczeni tudományegyetemnek az ősi kollégium sok száz esztendőn át felhalmozódott fényességéből örökölt s megbecsülendő és gyarapítandó világossága, még a félszázad óta fáklyaként lobogó kolozsvári Ferencz József tudományegyetem ragyogása egyesül: ebből a magyar nemzeti kulturának olyan nagy, olyan tiszta, olyan mindenkinek útát mutató napja támad, amilyen eddig még nem volt a hazában.

Ebben a meggyőződésben óhajtjuk mi, tiszántúli magyar reformátusok a kolozsvári egyetemnek Debreczenbe helyezését. Mert minket nem az a szempont vezet, hogy mi lesz a holnap vagy hol-

napután kicsinyes története, hanem az irányít, hogy miként fejlődik a magyar nemzeti kultúra legszebb jövője.

A magyar nemzeti műveltség érdeke egy a mi egyházunk érdekével, még akkor is, ha ideiglenesen, tiszavirág módra élő kollektívák járnak is itt-ott a nyomában.

K. B.

Levél Svájcból.

Teufen. Ct. Appenz. 1921 jan. 22.

Kedves barátom!

Amidőn az elmúlt napokban a postás kedves kézvonásaidat tartalmazó levelet hozott számomra, lelkem mélyéből megborzadtam. Már oly sokat panaszkodtam és sírtam miattad, mivel mindazon eredménytelen kísérlet után, hogy valamit sorsod felől megtudjak, nem gondoltalak többé az élők között. Ezért eme leveledet, mint a jobb világból, a mennyei magaslatokból jövő tudósítást, egy pillanatig reszketve tartottam kezeim között. — Nem volt eredménye annak sem, hogy egy évvel ezelőtt Debreczen polgármesteri hivatalához fordultam (mellékelem akkori levelem másolatát); nem kaptam sehonnan sem feleletet. Épen még egy utolsó kísérletet akartam tenni a svájci vöröskereszt főtitkárságának közvetítésével, amidőn végre egész váratlanul temagadtól kaptam meg az életjelt. Egy úr, akivel egy évvel ezelőtt ismerkedtem meg egy esteli mulatságon, aki a magyar forradalom alatt Romániában időzött, azt mondta nekem, adjak fel minden reményt, a bolsevisták Debreczenben minden intelligens és szellemi tekintetben jelentős embert lemészároltak. És mégis olykor-olykor élt lelkemben a reménynek egy kis szikrája. De ez a bizonytalanság és bizonyosság gonosztevő kezek által való meggyilkolásod felől különösen álmatlan órákban nagyon megszorított s lelkemet mélyen megkeserítette. És te most mégis életben vagy. Az efelett való öröm oly nagy nálam, mint a tékozló fiúról szóló példázatban az atyánál, aki az újra megtalálás és viszontlátás felől való örömeiben nem tud fiának szemrehányást tenni. Így az én örömeiben is összeolvad minden feddés és feltevés, amelyet neked évek óta tartó hallgatásod miatt tehettem. Mindamellettt sötét árny borúl lelki hangulatomra amaz elszomorító tudósítások nyomán, amelyeket magadról és kedves hazádról hozzám juttatsz. És én jól megértem, ha azt írod, hogy életed inkább csak a vegetáláshoz hasonlít. Hasonló gondolatokat juttat kifejezésre apósom Halleből minden

¹ E levelet dr. Veress István debreczeni tanítóképző-intézeti igazgatóhoz írta Frauenfelder Arnold svájci lelkész, aki 1899-ben Debreczenben is járt. A levél válasz dr. Veress 1920 december végén írt levelére, amelyben említést tesz a Debreczenben emelendő Kálvin-házról s kérdi, hogy melyik svájci lapban ismertethetné részletesen a magyar protestánsok jelenlegi szomorú helyzetét. A levelet családi vonatkozások kihagyásával közöljük.

levelében. És mindaz, amit az ember különösen a háború következményei miatt szenvedő országok és népek helyzetéről és viszonyairól olvashat, igazán oly vigasztalan és lesújtó. Igen, olyan békét kötöttek, amelyben csak az ördög találhatja győnyörőségét. Különösen elszomorító hallani, hogy a magyar protestantizmusnak Magyarországon, a szegény megcsonkított Magyarországon, mennyit kell szenvednie. Nagyon ajánlom neked, hogy a „Neue Zürcherzeitung“-ban (szerkesztőség Zürich) irj ezen dolgok felől. Ez esetben nagyon kérlek, az illető számot küldd el hozzám, hogy én is olvashassam. Svájc sokat tesz a szükség enyhítésére, erről tudomást szerezhetsz. Épen most történik általános gyűjtés a szorongatott külföldi protestánsok javára. Magyarországi kedves hitestvéreink szenvedései és megpróbáltatásai előttünk bizonyára nem közömbösek. De amit a helyzet és a viszonyok javítására tehetünk, az csak egy csepp a forró köre. Újra és újra csak sóhajtozhatunk és panaszkodhatunk: Vess véget óh Uram, vess véget minden nyomorúságunknak. És mi, kedves barátom, mindketten a szép időket átéljük, mi már a hajnalpir kezdetét, ha az egyáltalában várható e földre, nem érhetjük meg. Csak azt remélem, hogy még egyszer látjuk egymást s alaposan kibeszélgethetjük magunkat. Fontolóra veszem, hogy ne adjunk-e egymásnak találkát Budapesten. Ugy gondolom, hogy ez a mi pénzünk kedvező valutája dacára is még mindig sokba kerülne. . . . . . Ajánlom neked, a genfi kálvineumot illetőleg, fordulj Keller Adolf zürichi lelkészhez (Peterskirche), aki efelől a legjobb tanácsot és tájékoztatást adhat neked. Közös barátunk Castelberg néhány évvel ezelőtt, mint az egyik st.-galleni egyházközség lelkésze, nagy türelemmel és odaadással viselt fájdalmak után meghalt. Ha érdekel, elküldöm neked a lelkészi nap-tárban megjelenő életrajzát. Igen, kedves barátom, rettenetes évek vannak mögöttünk, borzalmas világtörténelmi eseményeknek kellett tanúi legyünk. Tapasztalhattuk, amit a költő mond: emberi lény mi volt, egy óra alatt tönkre megy, ha a halál lehelete ráfú. Mindamellettt nekünk svájciaknak minden okunk meg van arra, hogy köszönetet mondjunk a jóságos sorsnak, amely minket aránylag elég jól átvezetett a katasztrófákon. Fájdalommal tölt el az a gondolat, hogy az élet kellemeségeiből annyit kell nélkülözned. Azért kérdem tőled, küldhetek-e neked szeretet-adományt? Írd meg részletesen, mire volna szükséged, úgy szeretnék örömet szereznii neked. Még oly sokat óhajtanék mondani neked, de elvégre búcsuzóul meg kell szorítanom kezét az elveszítettnek hitt, de ismét megtalált hű barátoknak. A viszontlátásig régi hű barátod

Arnold Frauenfelder.

Akit szereti az Úr, megdorgálja, megostoroz pedig mindent, akit fiává fogad.

ZSID. 12.

Különfelek

A Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör átvette a Templomegyesület által tervbe vett felolvasások rendezését. Így folyó hó 9-én délután 5 órakor a kollégiumi kistanácsteremben *Történelmi délután* volt, amelyen Dr. Erdős Károly lelkészkepzőintézet-i igazgató tartott előadást arról a nagy és nehéz küzdelemtől, amelyet Kálvinnak meg kellett vívni Genf erkölcsi ujjaalakítása érdekében. Peleskey Sándor hittanhallgató allegorikus tárgyú szavalata után a délutánt közének rekesztette be. — Folyó hó 12-én *Vita-délután* volt a díszteremben, szép számmal egybegyűlt hallgatóság előtt. Gyülvészi István szénior és Peleskey Sándor hittanhallgató világitották meg két ellentétes oldalról azt az aktuális kérdést: Milyen álláspontot foglaljanak el a reformátusok a keresztet és képeket illetően? A vita-délután Dr. Erdős Károly vezette és rekesztette be. — Folyó hó 16-án *A spiritizmusról sorozatos előadás* kezdődött. Az elsőn Dr. Révész Imre lekipásztor bevezető beszéde után Dr. Tüdös Kálmán tiszti főorvos tartott igen tartalmas előadást. Alapos tudással mutatta ki azt, hogy az agysejteknek, illetőleg az idegrendszernek működési módjával a spiritizma jelenségek legnagyobb részét meg lehet magyarázni; amiket pedig nem lehet még most megérteni, azok is bizonyára általunk még kellően nem ismert természeti törvényekre, nem pedig szellemeknek közbelépésére vezethetők vissza. A nagy érdeklődéssel kísért sorozatos előadás folytatása február 23-án lesz.

A kolozsvári egyetem tanárai közül 12-en február 11-én este megérkeztek Debreczenbe, hogy megismerjék, vajjon alkalmas-e Debreczen a kolozsvári egyetem ideiglenes elhelyezésére. Február 12-én két értekezlet volt, amelyek után és másnap az egyetemmel kapcsolatos intézményeket tekintették meg. Február 14-én délelőtt utaztak vissza Budapestre, kedves emléket hagyva körünkben magok után.

Drágasági segély. A tiszántúli református rendes és segédlelkészek 1919—20. évi 4800 K-s drágasági segélye végre kiutaltatott. Kiss Ferenc nemzetgyűlési képviselő minden fentléte alkalmával sürgette a mielőbbi kiutalást, míg aztán ez f. hó 5-én 157,624—1920. szám alatt megtörtént. A kifizetés az egyházkerületi pénztár által kiküldendő nyugtákra történik.

A hódmezővásárhelyi presbiterium f. hó 3-án tartott gyűlésében mély megdöbbenéssel tárgyalta a debreczeni Templomegyesülettel és Nagytemplommal kapcsolatos eseményeket és többek között ki-mondotta, hogy „A hódmezővásárhelyi református egyház tagjai, mint legvégsőig is elszánt, áldozatkészséggel eltelt jó magyar hazafiak, aggódó lélekkel látják a debreczeni eseményekben a magyarság megosztására irányuló kísérletet s törhetetlen akaratukat nyilvánítják az iránt, hogy az ezer sebből vérző, szétmarcangolt édes hazánk újratemetésé-

ben minden becsületes magyar ember fogjon össze s a konkolyhíntők — mint a kelevény az egészséges testből — távolíttassanak el“.

A debreczeni tudomány egyetem tanácsa felterjesztést intézett a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz és ezen az úton a Kormányzóhoz az iránt, hogy a debreczeni egyetem gróf Tisza István nevére neveztesse.

Új vallásoktató lelkészek Debreczenben. A presbiterium Nagy István volt kollégiumi szeniort és Molnár Ferenc egykori esküdt felügyelőt, akik a debreczeni egyháznál segédlelkészek voltak, vallásoktató lelkészekül választotta meg. A tehetséges és szorgalmas új erők munkáján sokasodjék meg az Úr kegyelme.

Protestáns-est Vámspéresen. A vámspérecsi református egyház február hó 6-án nagysikerű protestáns-estet rendezett, amelyet a közének nyitott meg. A nemzeti Hiszek egy Istenben... elmondása után Bartha Dezső lelkész „Hogyan véd meg kálvinista hitvallásodat“ címen tartott nagyhatású felolvasást. Kovács Lajos pályafelügyező két leányával, Lenkével és Margittal, irredenta dalokat énekeltek nagyon szépen, kiket Bagosi József és Nyika József kísérték hegedűn. Hunyadi Margit nagy hatással szavalta el Pósa Lajos: „Pihenő kard“ című versét. Tóth Miklós tanító hazafias hévvel szavalta Czuczor Gergely „Fogoly lengyel“ című költeményét. Bartha Dezső lelkész mély áhítatú imája után a fényesen sikerült estét közének zárta be.

Az Amerikai Magyar Reformátusok Lapja a Debreczenben lakó 38 lelkészözvegy számára társadalmi úton gyűjtést rendezett, amelynek eredményeképpen 44 ezer korona érkezett a napokban Harsányi Sándor homesteadi lekipásztor szerkesztőtől özv. Révész Mihályné lelkészözvegyhez kiosztás végett. A kiosztás e hó 15-én volt, amikor is fejenként 1157 K-t kapott minden özvegy. A fillérekben fennmaradt 34 K-t a segélyben részesült özvegyek nem nagy, de mégis számottevő összegge egészítették ki, hogy egy munkaképtelen lelkész-árván segítsenek. Így fakad az áldásból áldás a könyörületes szívek öröme és Isten dicsőségére.

Halottaink. *Bugyi Sándor* volt biharpüspöki lekipásztor, életének 76. évében, hosszas synlődés után február 13-án elhunyt. Az évtizedeken át nagy sikerrel és maradandó áldással munkálkodó hű pásztor porrézeit a széles körű rokonság és tisztelők részvétele mellett folyó hó 15-én a Kossuth-utcai temetőben helyezték végső nyugalomra. Legyen áldott emlékezete!

Az Amerikai Magyar Reformátusok Lapja folyó évi 2. száma lelkes örömmel közli, hogy a Pittsburgban jan. 4-én tartott református nagy Kongresszus visszaállította az áldott békét és hitestvéri szeretetet az amerikai magyar reformátusok egyházi életében. Egyetlen pont a föld kerekén, ahol a magyarok megértették egymást s dolgozni akarnak együtt. Vajjon nem lehetne ezt megcsinálni itthon is, legalább ne künk reformátusoknak?

A Debreczeni Lelkészi Tár, amely 1920 július havától nem jelent meg „Előfizetési felhívás”-t bocsátott ki, melyben a szerkesztők és kiadók a régi munkatársakat további közreműködésre, az előfizetőket támogatásra kérik fel. A Tár marad a megszokott és bevált keretek között azzal a különbséggel, hogy az évi előfizetési díj 150 K. Örömmel üdvözöljük a Tár megindulását, a régi meghitt barátot szemléljük benne s a dolgozni szerető szebb jövő zálogául tekintjük. Ajánjuk t. Olvasóinknak.

Klasszikus délutánt rendezett a Jótékony Nőegylet a Templomegyesület helyett folyó hó 17. és 18. napján a Csokonai színházban. Volt egy előkép (Lorántffy Zsuzsánna udvara) és három előadás: Molière, A kényeskedők; Shakespeare. Jelenetek Coriolanusból és Julius Caesarból. A számos szereplő közül kiváló alakítást nyújtott Konez Aurélné (Lorántffy Zsuzsánna), Baltazár Erzsike, dr. Tóth Gyuláné Tüdös Kata, dr. Tóth Gyula, Szücs Margit, dr. Böttykös Béla, Dézsy Klára, Nemes Ferenc, Daróczi Sándor, Ury Ferenc. Az előadások minden ízükben sikerültek és igazi műelvezetést nyújtottak. A szervezés nagy munkáját Fráter Erzsébet úrnő, a Jótékony Nőegylet elnöke vezette, aki mellett Sass Béláné úrnő fejtett ki nagy buzgóságot. Fáradozásuknak szép eredménye egyszersmind a legteljesebb elismerés és köszönet.

Halottaink. *Id. Súlyom* Gyula lelképásztor életének 72, lelkészkedésének 36. évében Hejőcsabán meghalt. — *Krausz* Vilmos debreczeni izr. főrabbi febr. 4-en meghalt. 30 évig volt a debreczeni izr. hitközség buzgó vezetője. Nagy részvét mellett temették el f. hó 6-án.

A debreczeni református főgimnázium ifjúsága Szoboszlón jan. hó 23-án vasárnap nagyszerű műkedvelő előadásokat rendezett az intézet szegény tanulóinak cipővel való ellátása és a hajdusoboszlói polgári leányiskola javára. A polgári iskola tágas tornatermében megtartott előadások a legteljesebb siker jegyében folytak le. A debreczeni diákság a nemes célt megértő lelkesedéssel három előadást tartott: délelőtt 10 órakor az iskolák ifjúságának, délután fél 5 és este 8 órakor a nagy közönségnek, mely oly szép számmal jelent meg. hogy előadások előtt valósággal megostromolták a pénztárt. A műsor meg is felelt a közönség várakozásának. A gyönyörű nyitány után *Osváth Ödön* tanár, az akció megindítója, nemes hazaszeretettől áthatott beszédével tájékoztatta a közönséget az előadások céljáról, majd következtek a műsor jobbnál-jobb számai. *Somogyi Juliska* irredenta ének száma, *Husztai Aranka* maganjelentete, *Balogh György*, *Boda Ferenc* és *Kertész Kálmán* szavalatai, *Fridrik Dezső* által vezetett kvintett és a *Varga Gyula* és *Kardos Lajos* által előadott hegedű-duett, *Kovács Sándor* és *Péczeli Sándor* ének számai. Egyébként a közönség jó kedélyét állandóan felszinen tartották magánszámokban és vigjátékokban *Luczay Árpád*, *Harsányi László*, *Makádi Lajos*, *Fridrik Dezső* és *Tar János*. Az elő-

adások pénz ügyeit *Tassi Ferenc* és *Cseresznyés László* intézték. A siker és előkészítés tekintetében nagy érdeme van *Padrah Sándor* kir. közjegyző, aki megértő ügyszeretettel fáradozott a nemes cél érdekében. Külön kell említenünk *Demjén Ferenc* lelkész, *dr. Erdős Kálmán* h. polgármester, *Körner Béla* rendőrfőkapitány, *Széchy* polg. iskolai igazgató, *Székely jegyző* és *Pénztáros Imre* hajdusoboszlói diák érdemeit, akik szintén nagyban hozzájárultak az előadások sikeréhez. A kitűnő szereplők és a fent említettek érdeme, hogy a közönség egy-egy kellemes előadás emlékeivel távozott. Tiszta jövedelem 9500 korona volt.

Pályázat.

A szeghalmi református egyház pályázatot hirdet egy, halálozás folytán megüresedett tanítói állásra. Javadalom: Az egyház pénztárából évi 100 K. A törvényben meghatározott lakbér az egyház pénztárából évnegyedenkénti előleges részletekben. Állami fizetéskiegészítés az állampénztárból. Kötelessége: a presbiterium által kijelölt osztály, vagy osztályok tanítása. Úrvaesoraosztás alkalmával segédkezés és a kántornak helyettesítése annak akadályoztatása, vagy betegsége idején. Az orgonázni tudók tehát előnyben részesülnek. — Tanító oklevéllel, szolgálati bizonyítvánnyal, orvosi és hatósági bizonyítvánnyal felszerelt kérvények a Református Lelkészi Hivatal címére küldendők. 1921 március hó 15-ig.

Református lelkészi hivatal.

Most jelent meg!

kiadásunkban

Dr. Baltazár Dezső

próbáltatások idejéből

című emlékirata.

A könnyen gördülő nyelven megírt vaskos kötet vezető helyen áll azok között a munkák között, amelyek a forradalom és cláh megszállás idejére rávilágítanak. A könyv bolti ára a 15% könyvkereskedői felárral 138 korona, mely összegnek előzetes beküldése mellett azt **bérmentve** küldjük meg.

Debreczen szab. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület tulajdonát képező

„Méliusz” könyvkereskedés
könyvkiadóhivatala
Debreczen, Ferencz József-ut 26.